

FUNCTII CARDINALE ȘI FUNCTII INTEGRALE CIRCULARE EXCENTRICE

MIRCEA EUGEN ȘELARIU, FLORENTIN SMARANDACHE
and MARIAN NIȚU

0. REZUMAT

Lucrarea prezintă corespondențele din matematica excentrică ale funcțiilor cardinale și integrale din matematica centrică, sau matematica ordinară, funcții centrice prezentate și în introducerea lucrării, deoarece sunt prea puțin cunoscute, deși sunt utilizate pe larg în fizica ondulatorie.

În matematica centrică, sunt definite sinusul și cosinusul cardinal, ca și cele integrale, atât cele circulare cât și cele hiperbolice. În matematica excentrică, toate aceste funcții centrice se multiplică de la unu la infinit, datorită infinității de puncte în care poate fi plasat un punct, denumit excentru **S(s, ε)**, în planul cercului unitate $CU(O, R = 1)$ sau a hiperbolei unitate echilatre $HU(O, a = 1, b = 1)$. În plus, în matematica excentrică apar o serie de alte funcții deosebit de importante, ca $aex\theta$, $bex\theta$, $dex\theta$, $rex\theta$ ș.a care, prin împărțirea lor cu argumentul θ , pot să devină și funcții circulare excentrice cardinale, ale căror primitive devin automat funcții circulare excentrice integrale.

Toate funcțiile supermatematice circulare excentrice (**FSM-CE**) pot fi de variabilă excentrică θ , care sunt funcții continue în domeniul excentricității numerice liniare $s \in [-1, 1]$, sau de variabilă centrică α , care sunt continue pentru oricare valoare a lui s , adică $s \in [-\infty, +\infty]$.

KEYWORDS AND ABBREVIATIONS

C-Circular , CC-C centric, CE-C Excentric, CEL-C Elevat, CEX-C Exotic, F-Funcție, FMC-F Matematică centrice, M- Matematică, MC-M Centrică, ME-M Excentrică, S-Super, SM-S Matematică, FSM-F Supermatematice, FSM-CE-FSM-Circulare Excentrice, FSM-CEL-FSM-C Elevate, FSM-CEC-FSM-CE-Cardinale, FSM-CELC-FSM-CEL Cardinale

**1. ÎNTRUCERE :
FUNȚIA SINUS CARDINAL CENTRIC**

În dicționar, cuvântul **cardinal** este sinonim cu principal, esențial, fundamental. În matematica centrică, sau matematica ordinară, **cardinal** reprezintă, pe de o parte, un număr egal cu numărul membrilor unei mulțimi finite, denumit și **puterea** mulțimii, iar, pe de altă parte, sub denumirea de **sinus cardinal (sinc x)** sau **cosinus cardinal, (cosc x)**, este o funcție specială, definită cu ajutorul funcției circulare centrice (**FCC**) **sinx** și, respectiv, **cosx**, utilizate frecvent în fizica ondulatorie (Fig.1) și a cărui grafic, al sinusului cardinal, este denumit, datorită formei lui (Fig.2), și “pălăria mexicană (sombbrero)”.

Notată **sinc x**, funcția sinus cardinal este dată, în literatura de specialitate, în trei variante

$$\begin{aligned}
 (1) \quad \text{sinc } x &= \begin{cases} 1, & \text{pentru } x = 0 \\ \frac{\text{sinc } x}{x}, & \text{pt. } x \in [-\infty, +\infty] \setminus \{0\} \end{cases} \\
 \frac{\text{sinc } x}{x} &= 1 - \frac{x^2}{6} + \frac{x^4}{120} - \frac{x^6}{5040} + \frac{x^8}{362880} + O[x]^{11} = \\
 &= \sum_{n=0}^{+\infty} \frac{(-1)^n x^{2n}}{(2n+1)!} \rightarrow \text{sinc } \frac{\pi}{2} = \frac{2}{\pi}, \quad \frac{d(\text{sinc } x)}{dx} = \\
 &= \frac{\text{cosc } x}{x} - \frac{\text{sinc } x}{x^2} = \text{cosc } x - \frac{\text{sinc } x}{x}, \\
 (2) \quad \text{sinc } x &= \frac{\sin \pi x}{\pi x}, \\
 (3) \quad \text{sinc}_{ax} &= \frac{\sin \frac{\pi x}{a}}{\frac{\pi x}{a}}.
 \end{aligned}$$

Este o **funcție specială** deoarece primitiva ei, denumită **sinus integral** și notată Si(x)

$$(4) \quad \forall x \in \mathbb{R}, \quad \text{Si}(x) = \int_0^x \frac{\text{sinc } t}{t} dt = \int_0^x \text{sinc } t. dt =$$

$$\begin{aligned}
 &= x - \frac{x^3}{18} + \frac{x^5}{600} - \frac{x^7}{35280} + \frac{x^9}{3265920} + O[x]^{11} = \\
 &= x - \frac{x^3}{3.3!} + \frac{x^5}{5.5!} - \frac{x^7}{7.7!} + \dots - \dots = \sum_{n=0}^{+\infty} \frac{(-1)^n x^{2n}}{(2n+1)^2 (2n)!}
 \end{aligned}$$

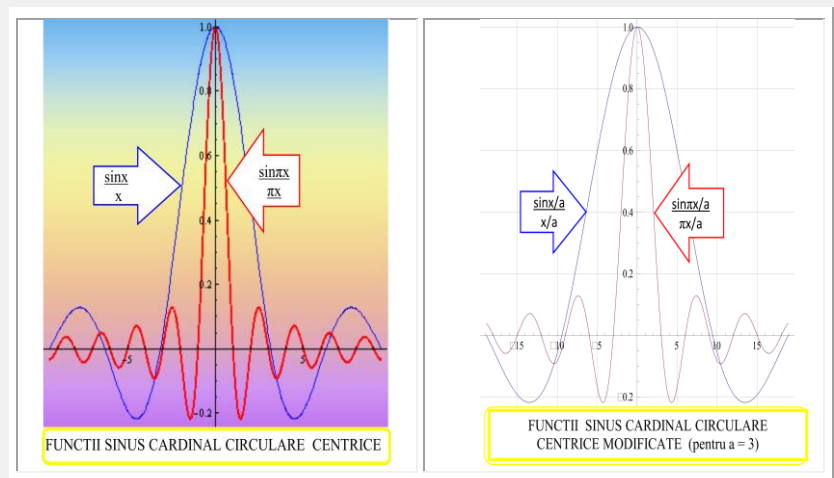

Fig.1 Graficele funcțiilor circulare centrice sinus cardinal, în 2D, așa cum sunt cunoscute în literatură

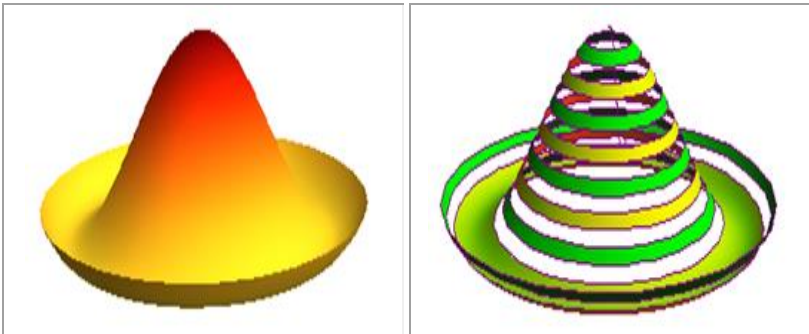
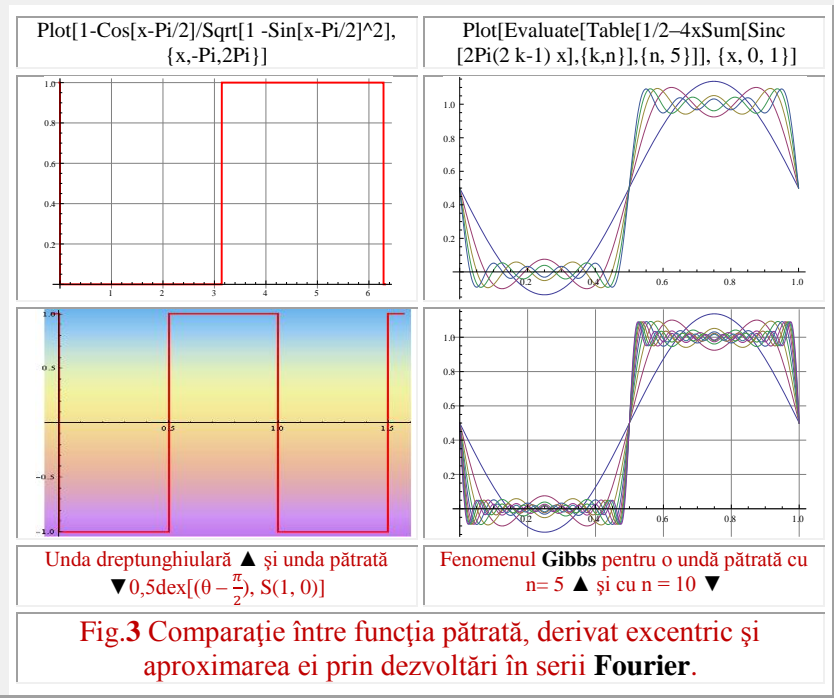

Fig.2 Funcția sinus cardinal în 3D sau pălăria mexicană (sbrero)

nu poate fi exprimată exact cu ajutorul funcțiilor elementare, ci doar prin dezvoltări în serii de puteri, așa cum rezultă din relația (4).

Ca urmare, derivata ei este

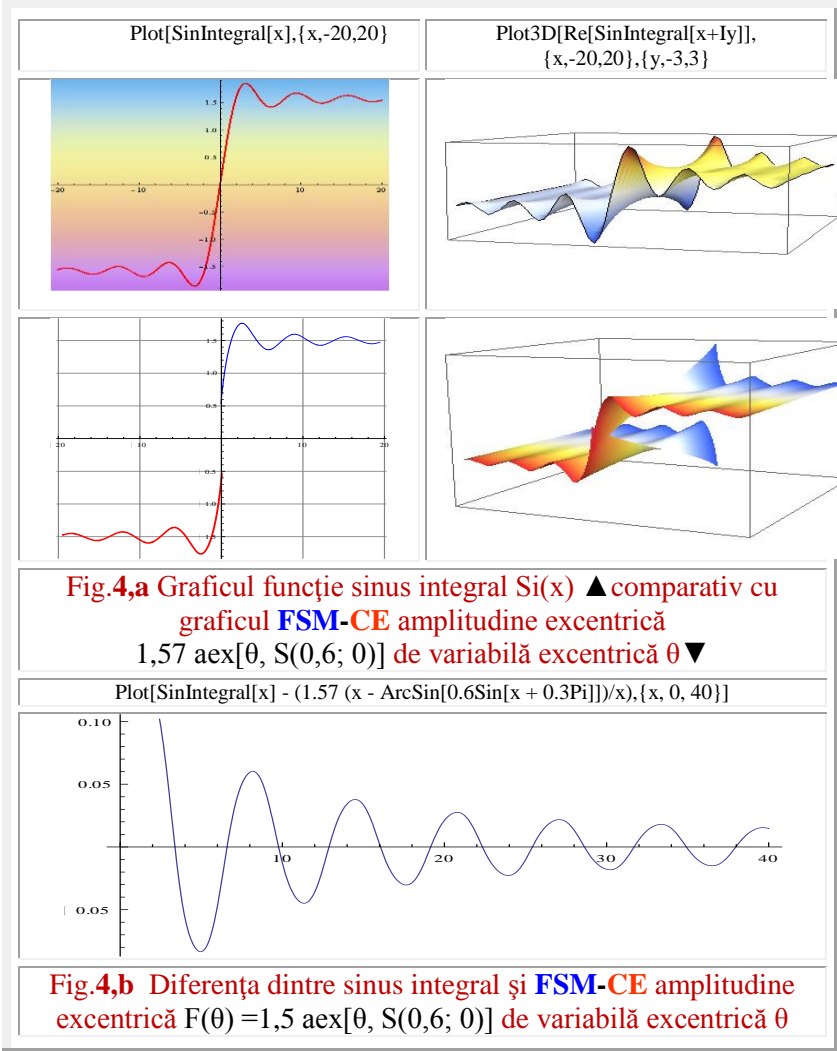
$$(5) \quad \forall x \in \mathbb{R}, Si'(x) = \frac{d(Si x)}{dx} = \frac{\sin x}{x} = \text{sinc } x$$

Funcția **sinus integral Si[x]** satisface ecuația diferențială

$$(6) \quad x \cdot f'''(x) + 2f''(x) + x \cdot f'(x) = 0 \rightarrow f(x) = Si(x)$$

Fenomenul **Gibbs** apare la aproximarea funcției pătrate cu o serie **Fourier** continuă și diferențiabilă (Fig.3 → dreapta), operație care nu mai are sens, odată cu descoperirea funcțiilor **supermatematice circulare excentrice (FSM-CE)**, deoarece funcția **derivat excentric** de variabilă excentrică θ poate exprima **exact**

această funcție dreptunghiulară (Fig.3 ▲ sus) sau pătrată (Fig.3 ▼ jos), așa cum se poate observa în graficele lor (Fig. 3 ◀ stânga).

Funcția sinus integral (4) poate fi aproximată cu suficienta precizie, cu diferențe maxime de sub 1 %, cu excepția zonei din

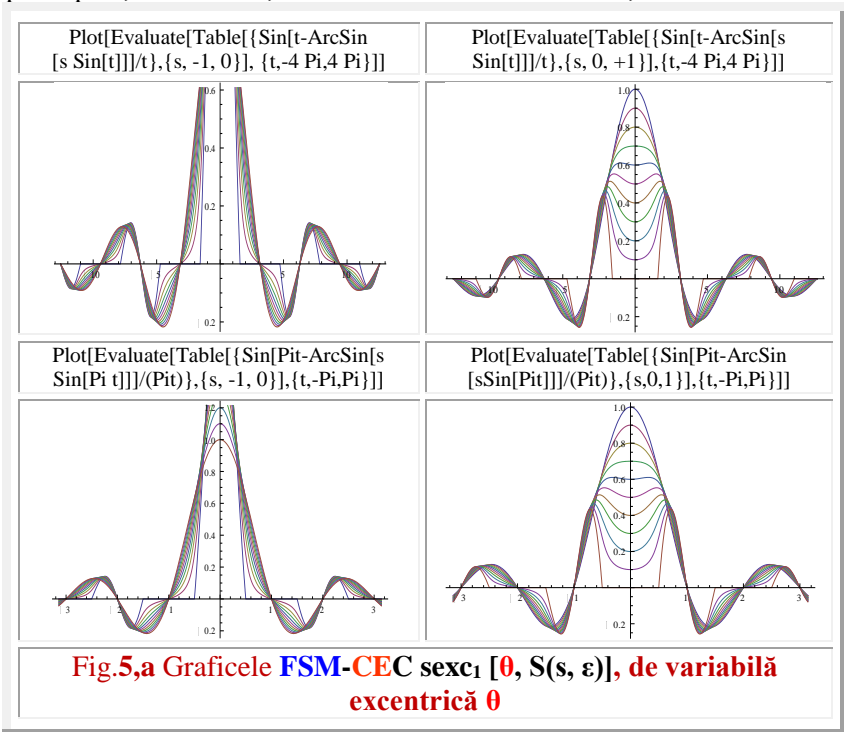
apropierea originii, de **FSM-CE** amplitudine excentrică de variabilă excentrică θ

(6) $F(\theta) = 1,57 \text{ aex}[\theta, S(0,6; 0)]$, așa cum rezultă din graficul din figura 4,b.

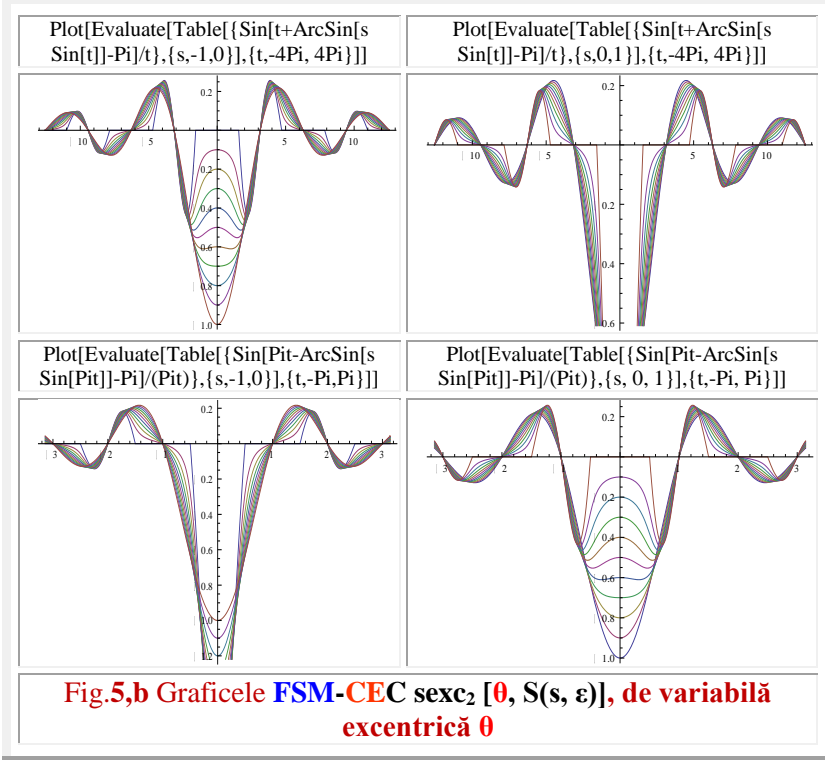
(7)

2. FUNCȚII SUPERMATEMATICE CIRCULARE EXCENTRICE CARDINALE. SINUS EXCENTRIC CARDINAL(FSM-CEC)

Ca toate celelalte funcții supermatematice (**FSM**) ele pot fi **excentrice (FSM-CE)**, **elevate (FSM-CEL)** și **exotice (FSM-CEX)**, de variabilă excentrică θ , sau de variabilă centrică $\alpha_{1,2}$, de determinare principală, de indice 1, sau de determinare secundară, de indice 2.

La trecerea din domeniul circular **centric** în cel **excentric**, prin poziționarea **excentrului** $S(s, \varepsilon)$ în oricare punct din planul cercului unitate, toate funcțiile supermatematice se multiplică de la unu la infinit, adică, dacă în **MC** există câte o unică funcție, de un anumit gen, în **ME** există o infinitate de astfel de funcții, iar pentru $s = 0$ se va obține funcția centrică. Altfel spus, oricare funcție supermatematică conține atât pe cele excentrice, cât și pe cea centrică.

Notată $\text{sexc } x$ și respectiv $\text{Sexc } x$, inexistentă în literatura de specialitate, va fi dată, în cele trei variante, de relațiile

$$(8) \quad \text{sexc } x = \frac{\text{sex } x}{x} = \frac{\text{sex} [\theta, S(s, \varepsilon)]}{x}, \quad \text{de variabilă excentrică } \theta \text{ și}$$

$$(8') \quad \text{Sexc } x = \frac{\text{Sex } x}{x} = \frac{\text{Sex} [\alpha, S(s, \varepsilon)]}{\alpha}, \quad \text{de variabilă centrică } \alpha.$$

(9) $\text{sexc } x = \frac{\text{sex } \pi x}{\pi x}$, de variabilă excentrică θ ,

notată și prin $\text{sexc}_\pi x$ și

(9') $\text{Sexc } x = \frac{\text{sex } \pi x}{\pi x} = \frac{\text{Sex}[\alpha, S(s, \varepsilon)]}{\alpha}$, de variabilă centrică α , notată

și prin $\text{Sexc}_\pi x$.

(10) $\text{sexc}_a x = \frac{\text{sex } \frac{\pi x}{a}}{a} = \frac{\text{sex } \frac{\pi \theta}{\theta}}{\theta}$, de variabilă excentrică θ ,

cu graficele din figura **5,a** și

(10') $\text{Sexc}_a x = \frac{\text{Sex } \frac{\pi x}{a}}{a} = \frac{\text{Sex } \frac{\pi \alpha}{\alpha}}{a}$, de variabilă centrică α ,

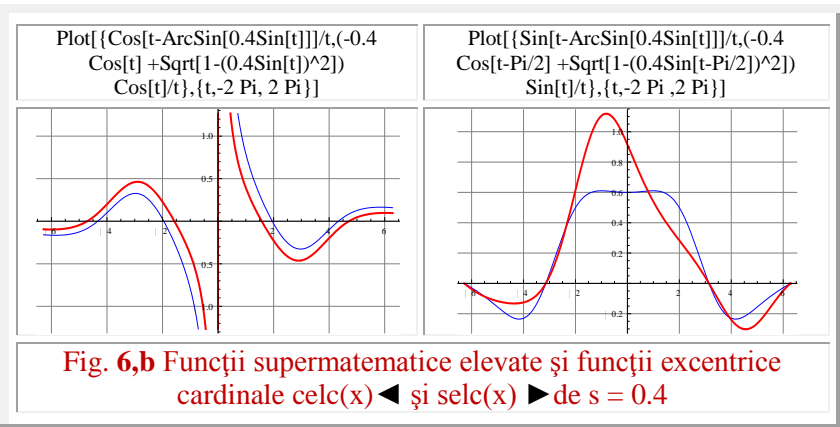
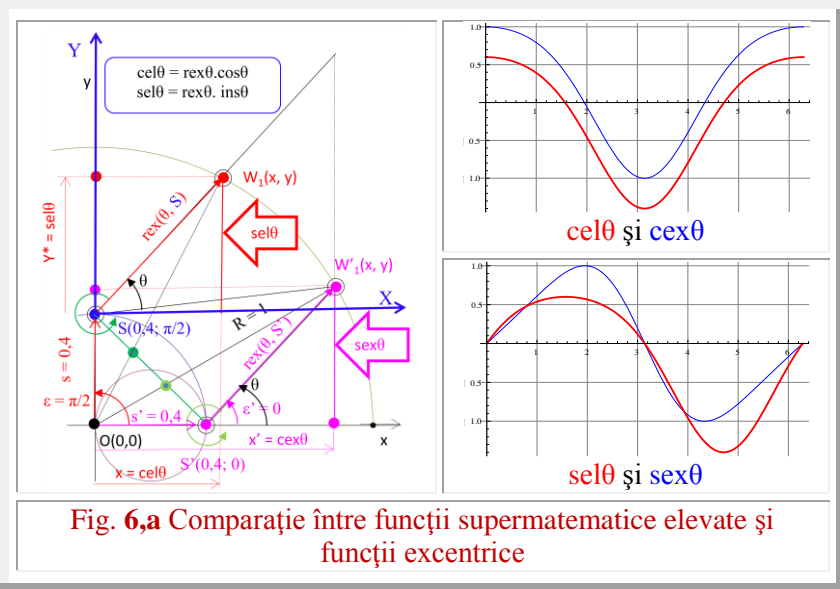
cu graficele din figura **5,b**.

3. FUNCȚIILE SUPERMATEMATICE CIRCULARE EXCENTRICE SINUS ȘI COSINUS ELEVATE CARDINALE (**FSM-CELC**)

Funcțiile supermatematice circulare elevate (**FSM-CELC**), sinus elevat $\text{sel}\theta$ și cosinus elevat $\text{cel}\theta$, reprezintă proiecția fazorului / vectorului $\vec{r} = \text{rex}\theta \cdot \text{rad}\theta = \text{rex}[\theta, S(s, \varepsilon)] \cdot \text{rad}\theta$ pe cele două axe de coordonate X_S și, respectiv, Y_S cu originea în excentrul $S(s, \varepsilon)$, axe paralele cu axele x și y care au originea în $O(0, 0)$.

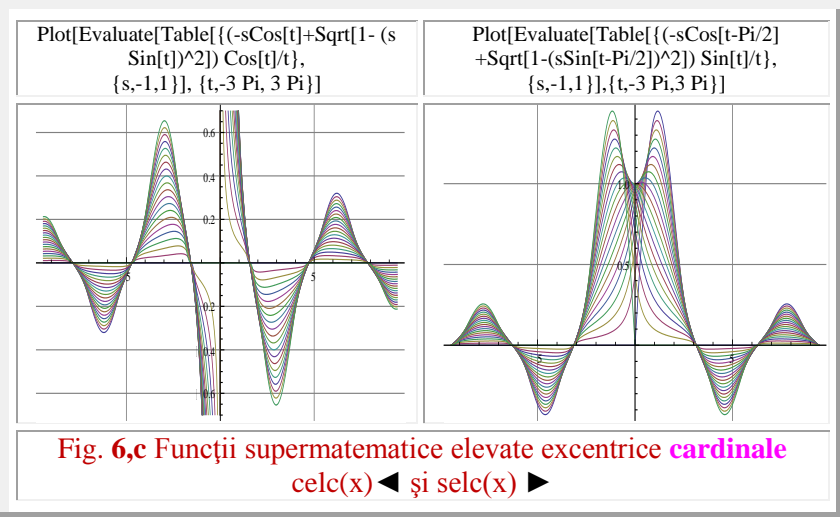
Dacă cosinusul și sinusul excentrice sunt coordonatele punctului $W(x, y)$, față de originea $O(0, 0)$, de intersecție ale dreptei $\mathbf{d} = \mathbf{d}^+ \cup \mathbf{d}^-$, turnantă în jurul punctului $S(s, \varepsilon)$, cosinusul și sinusul elevate sunt aceleași coordonate față de excentrul $S(s, \varepsilon)$, adică, considerând originea sistemului de axe de coordonate $XS Y$ rectangular drept/reper în $S(s, \varepsilon)$. De aceea, între aceste funcții există relațiile

(11)
$$\begin{cases} x = \text{cex}\theta = X + s \cdot \text{cos}\varepsilon = \text{cel}\theta + s \cdot \text{cos}\varepsilon \\ y = Y + s \cdot \text{sin}\varepsilon = \text{sex}\theta = \text{sel}\theta + s \cdot \text{sin}\varepsilon \end{cases}$$

Din această cauză, pentru $\epsilon = 0$, adică excentrul S situat pe axa $x > 0$, $sex\theta = sel\theta$, iar pentru $\epsilon = \pi/2$, $cex\theta = cel\theta$, așa cum se poate observa în figura 6,a. În această figură au fost reprezentate, simultan, graficele funcțiilor elevate $cel\theta$ și $sel\theta$, dar și graficele

funcțiilor $cex\theta$ și, respectiv, $sex\theta$ pentru comparație și pentru relevarea elevației. Excentricitatea funcțiilor este aceeași, de $s = 0,4$, cu cea din schița alăturată și $sel\theta$ are $\varepsilon = \frac{\pi}{2}$, iar $cel\theta$ are $\varepsilon = 0$.

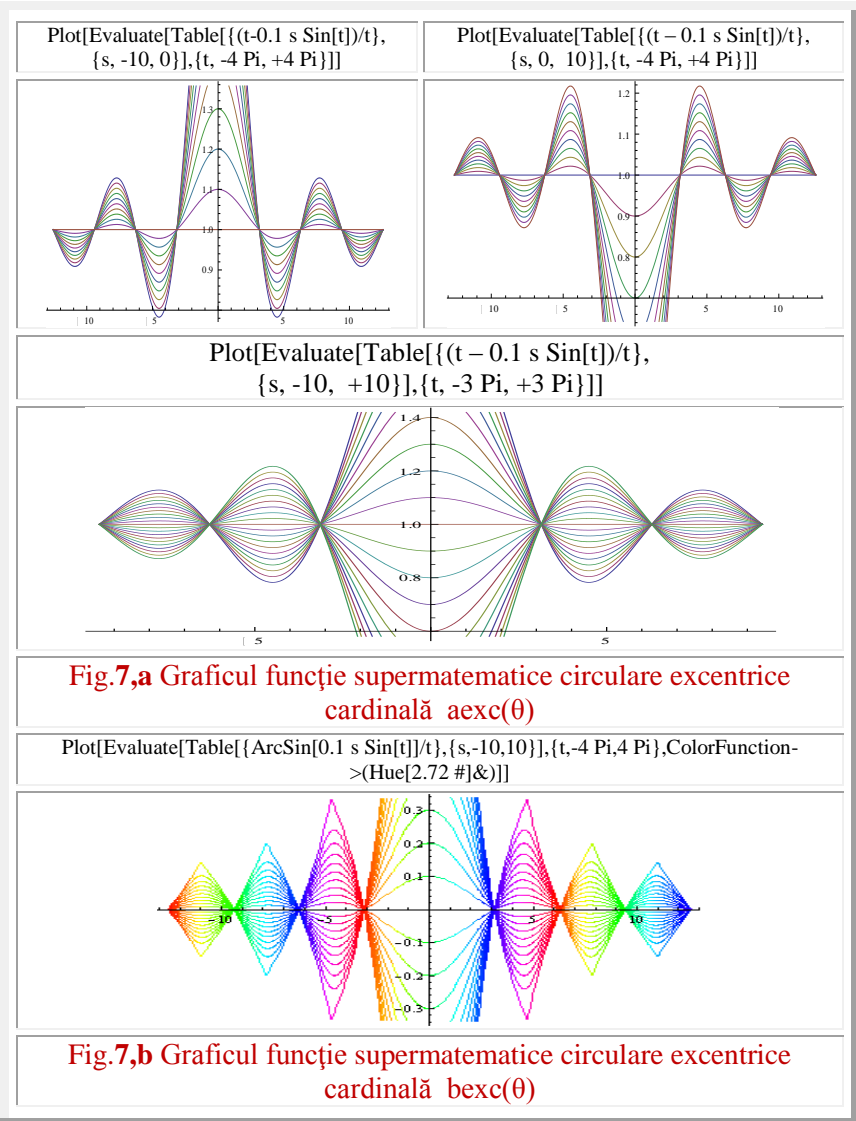
Prin împărțire cu θ , funcțiile elvate, date de relațiile (11), se transformă în funcții cosinus și sinus elvate cardinale, notate $celc\theta = celc[\theta,S]$ și $selc\theta = selc[\theta,S]$, date de expresiile

$$(12) \quad \begin{cases} X = celc\theta = celc[\theta, S(s, \varepsilon)] = cexc\theta - \frac{s \cdot cose}{\theta} \\ Y = selc\theta = selc[\theta, S(s, \varepsilon)] = sexc\theta - \frac{s \cdot sine}{\theta} \end{cases} \quad \text{cu}$$

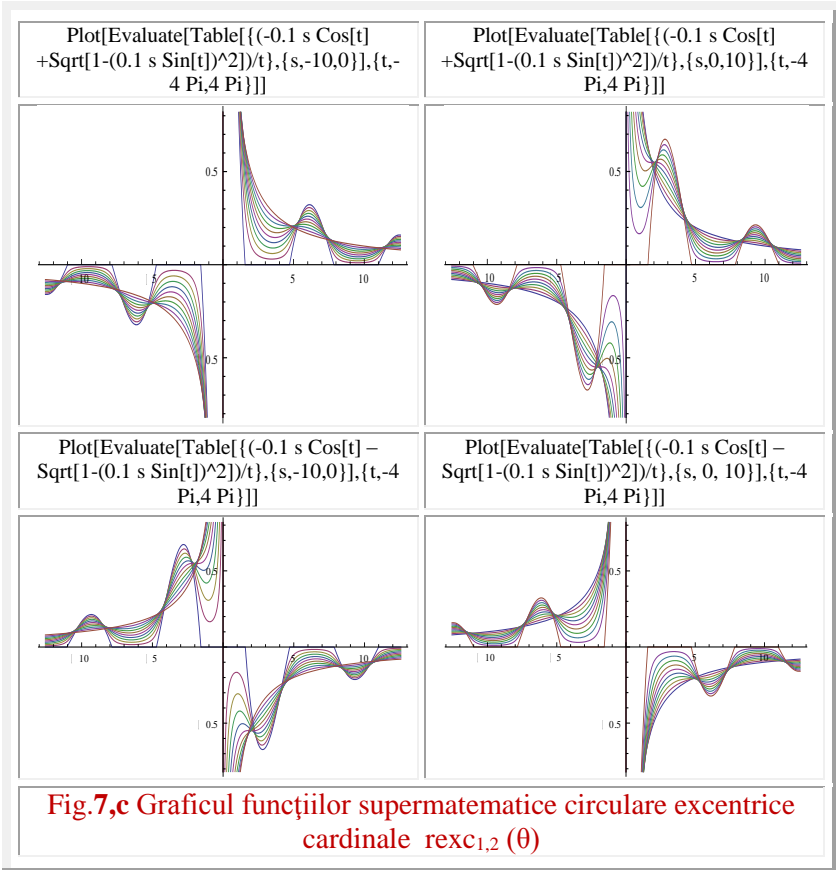
graficele din figura 6,b și 6,c.

4. FUNCȚII SUPERMATEMATICE CIRCULARE EXCENTRICE CARDINALE (FSM-CEC) NOI

În acest paragraf sunt prezentate funcții care sunt necunoscute în literatura matematicii centricale, nici ca atare și nici ca funcții cardinale sau integrale. Ele sunt funcțiile supermatematice excentrice

amplitudine, beta, radial, derivată excentrică de variabilă excentrică [1], [2], [3], [4], [6], [7] **cardinale** precum și funcțiile cvadrilobe [5] **cardinale**.

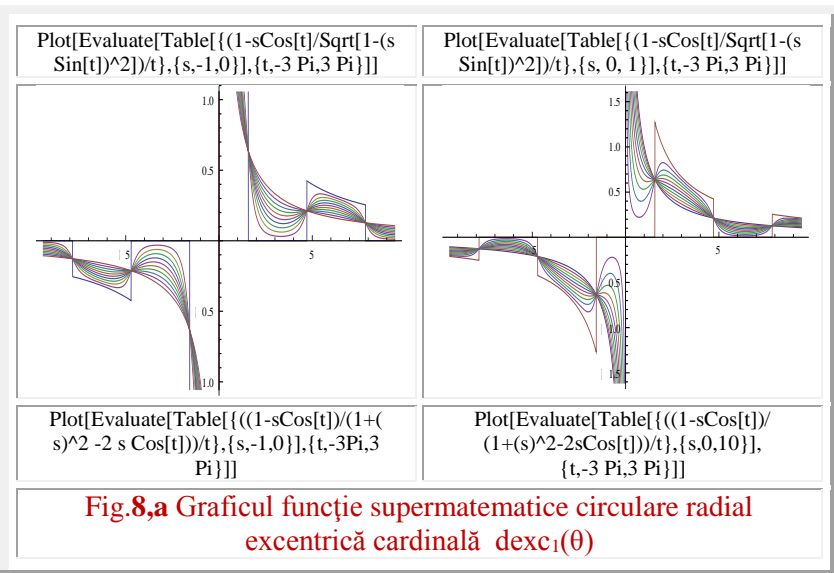
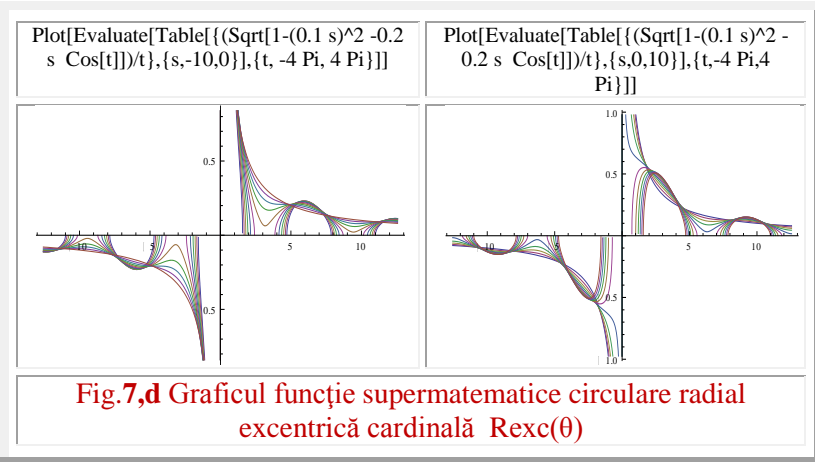

Funcția amplitudine excentrică $aex\theta$ cardinală, notată $aexc(x)$ = $aex[\theta, S(s, \varepsilon)]$, $x \equiv \theta$, are expresia

$$(13) \quad aexc(\theta) = \frac{aex\theta}{\theta} = \frac{aex[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{\theta - \arcsin[s \sin(\theta - \varepsilon)]}{\theta}$$

și graficele din figura 7,a.

Funcția beta excentrică cardinală va fi

(14)
$$\text{bexc}(\theta) = \frac{\text{bex}\theta}{\theta} = \frac{\text{bex}[\theta, S(S, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{\arcsin[s \sin(\theta - \varepsilon)]}{\theta},$$
 cu graficele din figura 7,b.

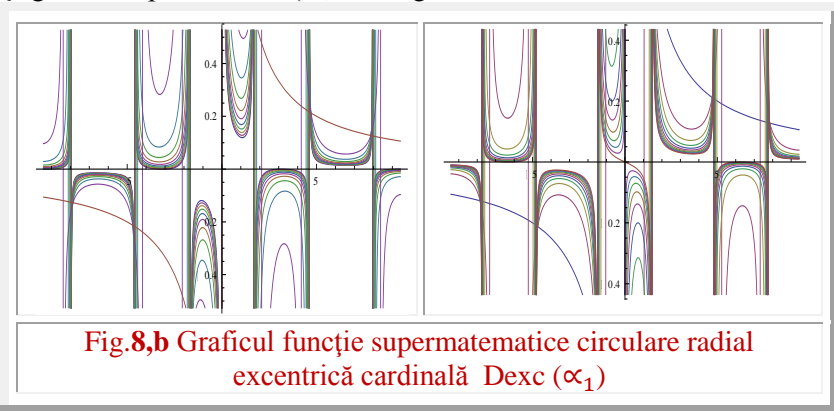
Funcția radial excentric cardinal de variabilă excentrică θ are expresia

$$(15) \quad \text{rexc}_{1,2}(\theta) = \frac{\text{rex}\theta}{\theta} = \frac{\text{rex}[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{-s \cos(\theta - \varepsilon) \pm \sqrt{1 - s^2 \sin^2(\theta - \varepsilon)}}{\theta}$$

și graficele din figura 7,c, iar aceeași funcție, dar de variabilă centrică α are expresia

$$(16) \quad \text{Rexc}(\alpha_{1,2}) = \frac{\text{Rex}\alpha_{1,2}}{\alpha_{1,2}} = \frac{\text{Rex}[\alpha_{1,2}, S(s, \varepsilon)]}{\alpha_{1,2}} = \frac{\pm \sqrt{1 + s^2 - 2s \cos(\alpha_{1,2} - \varepsilon)}}{\alpha_{1,2}}$$

și graficele, pentru $\text{Rexc}(\alpha_1)$, din figura 7.d.

O funcție supermatematică circulară excentrică cu largi aplicații, ea reprezentând funcția de transmitere a vitezelor și/sau a turațiilor tuturor mecanismelor plane cunoscute, este funcția derivată excentrică $\text{dex}_{1,2}\theta$ și $\text{Dex}\alpha_{1,2}$ care prin împărțire / raportarea cu argumentele θ și, respectiv, α , conduc la funcțiile corespunzătoare cardinale, notate $\text{dexc}_{1,2}(\theta)$ și, respectiv, $\text{Dexc}(\alpha_{1,2})$ și de expresii

$$(17) \quad \text{dexc}_{1,2}\theta = \frac{\text{dex}_{1,2}\theta}{\theta} = \frac{\text{dex}_{1,2}[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{1 - \frac{s \cos(\theta - \varepsilon)}{\sqrt{1 - s^2 \sin^2(\theta - \varepsilon)}}}{\theta}$$

$$\left(\text{Dex}\alpha_{1,2} = \frac{\text{Dex}\alpha_{1,2}}{\alpha_{1,2}} = \frac{\text{Dex}[\alpha_{1,2}, S(s, \varepsilon)]}{\alpha_{1,2}} = \frac{\pm \sqrt{1 + s^2 - 2s \cos(\alpha_{1,2} - \varepsilon)}}{\alpha_{1,2}} \right)$$

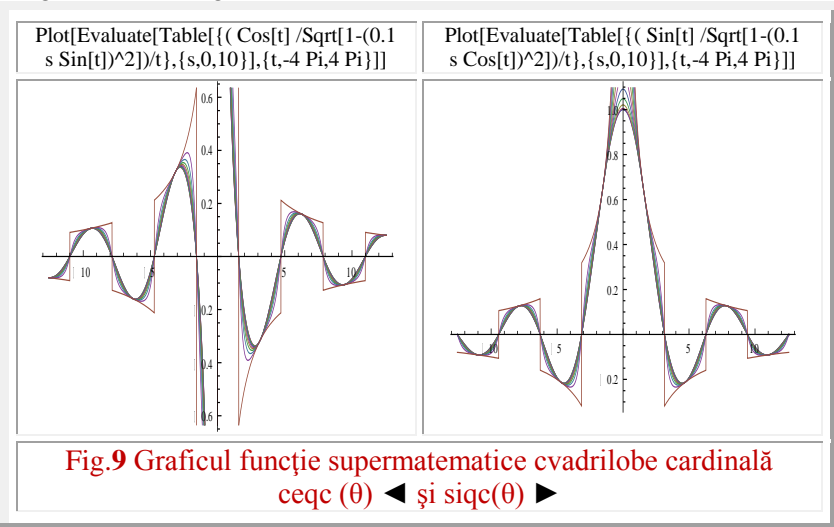
cu graficele din figura 8.

Deoarece $\text{Dex}\alpha_{1,2} = \frac{1}{\text{dex}_{1,2}\theta}$ rezultă că și $\rightarrow \text{Dex}\alpha_{1,2} = \frac{1}{\text{dexc}_{1,2}\theta}$

Funcțiile cvadrilobe $siq\theta$ și $coq\theta$ prin împărțirea lor cu argumentul θ , conduc la obținerea funcțiilor cvadrilobe cardinale $siqc\theta$ și $coqc\theta$ de expresii

$$(18) \quad \begin{cases} coqc\theta = \frac{coq\theta}{\theta} = \frac{coq[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{\cos(\theta - \varepsilon)}{\theta \sqrt{1 - s^2 \sin^2(\theta - \varepsilon)}} \\ siqc\theta = \frac{siq\theta}{\theta} = \frac{siq[\theta, S(s, \varepsilon)]}{\theta} = \frac{\sin(\theta - \varepsilon)}{\theta \sqrt{1 - s^2 \cos^2(\theta - \varepsilon)}} \end{cases},$$

cu graficele din figura 9.

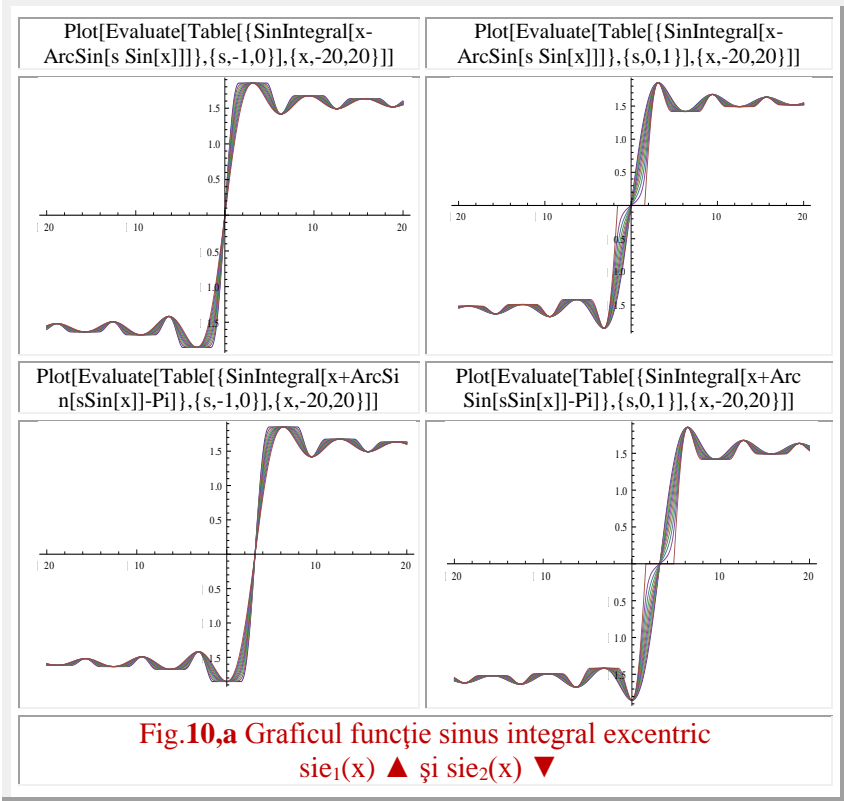
Se știe ca, prin integrarea definită a funcțiilor cardinale centrice și excentrice, într-un cuvânt supermatematică, se obțin funcțiile integrale corespunzătoare.

Astfel de funcții supermatematică integrale sunt prezentate în continuare. Pentru excentricitate nulă, ele degenerază în funcții integrale centrice, în rest ele aparțin noii matematici excentrice.

5. FUNCȚII SINUS INTEGRAL **EXCENTRICE**

Se obțin prin integrarea funcțiilor sinus cardinal excentrice (13) și sunt

(19) $sie\ x = \int_0^x sexc\ \theta.\ d\theta$ cu graficele din figura 10, pentru cele de variabilă excentrică $x \equiv \theta$.

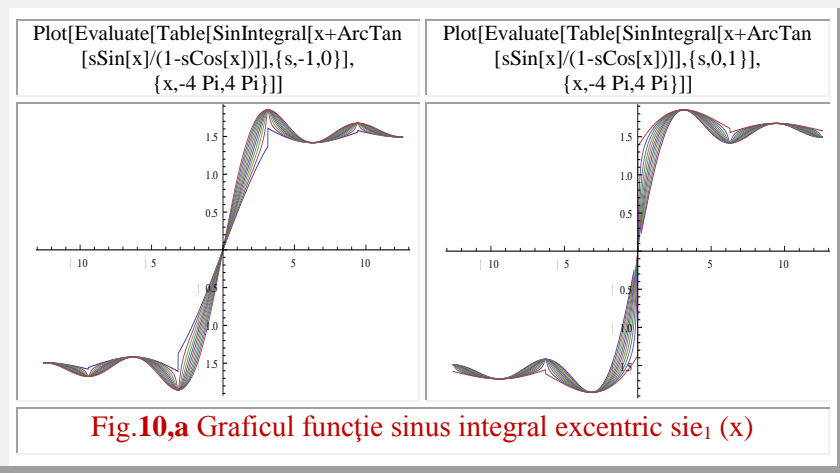

Spre deosebire de funcțiile centrice corespondente, unde sinusul integral este notat cu **Si**(x), sinusul integral excentric de variabilă excentrică a fost notat **sie**(x), fără majuscula S, care se va atribui, conform convenției, doar **FSM-CEC** de variabilă centrică.

Funcția sinus integral excentric de variabilă centrică, notate **Sie**(x) se obțin prin integrarea funcției supermatematice, notate excentrice sinus excentric cardinal de variabilă centrică (14)

(20) $Sexc(x) = Sexc[\alpha, S(s, \epsilon)]$, astfel că ea este

(21)
$$\text{Sie}(x) = \int_0^x \frac{\text{Sex}[\alpha, S(s, \varepsilon)]}{\alpha} d\alpha$$
, cu graficele din figura 10,b.

6. CONCLUZII

Lucrarea a scos în evidență posibilitatea multiplicării nedefinite a funcțiilor cardinale și a celor integrale din domeniul matematicii centrice în cel al matematicii excentrice sau al supermatematicii care constituie o reuniune a celor două matematici.

Totodată, au fost introduse prin supermatematică, pe lângă funcțiile cardinale și integrale cu corespondente în matematica centrică, o serie de funcții cardinale noi ce nu au corespondente în matematica centrică.

Nici aplicațiile noilor funcții supermatematice cardinale și integrale, cu siguranță, că nu se vor lăsa prea mult așteptate.

6. BIBLIOGRAFIE

[1]	ŞELARIU, Mircea Eugen	FUNCTII CIRCULARE EXCENTRICE	Com. I Conferință Națională de Vibrații în Construcția de Mașini, Timișoara, 1978, pag.101...108
[2]	ŞELARIU, Mircea	FUNCTII CIRCULARE EXCENTRICE și EXTENSIA	Bul .Șt.și Tehn. al I.P. ”TV” Timișoara, Seria Mecanică, Tomul
	Eugen	LOR.	25(39), Fasc. 1-1980, pag. 189...196
[3]	ŞELARIU, Mircea Eugen	S U P E R M A T E M A T I C A	Com.VII Conf. Internaț. De Ing. Manag. Si Tehn.,TEHNO’95 Timișoara, 1995, Vol. 9 : Matematica Aplicată., Pag.41...64
[4]	ŞELARIU, Mircea Eugen	FUNCTII SUPERMATEMATICE CIRCULARE EXCENTRICE DE VARIABILĂ CENTRICĂ	TEHNO ’ 98. A VIII-a Conferința de Inginerie Menagerială și Tehnologică, Timișoara 1998, pag 531..548
[5]	ŞELARIU, Mircea Eugen	QUADRILOBIC VIBRATION SYSTEMS	The 11–th International Conference on Vibration Engineering, Timișoara, Sept. 27-30, 2005, pag. 77 ... 82
[6]	ŞELARIU, Mircea Eugen	SUPERMATEMATICA. Fundamente Vol.I	Ed.Politehnica, Timișoara, 2007
[7]	ŞELARIU, Mircea Eugen	SUPERMATEMATICA. Fundamente Vol.II	Ed.Politehnica, Timișoara, 2011 (Sub tipar)

www.supermathematica.com

www.supermatematica.ro

www.eng.upt.ro/~mselariu